

30/04/2024

Informacijos rinkinys

Teisingumo Teismas mini dešimties valstybių narystės Europos Sąjungoje 20-metį: naujas konstitucinis momentas Europai

Turinys

Bendras poveikis	2
Įvadas.....	2
Organizacinė struktūra ir veikla	2
Istorinė jurisprudencija	3
Bylos ir darbo krūvis	3
Bendra teisminės veiklos (prašymai priimti prejudicinį sprendimą) raida (2004–2024 m.).....	4
Pastatai	7

Bendras poveikis

Įvadas

Įstojus naujoms narėms, institucija padidėjo. Bendra visų Europos šalių ateitis buvo kuriama keliais etapais: nuo pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos iki šių dienų. 1957 m. šešių šalių įsteigta Europos Bendrija, vėliau – Europos Sąjunga (ES), laipsniškai didėjo ir šiandien ją sudaro 27 narės.

Didžiausias iš visų plėtros etapų įvyko 2004 m. Tų metų gegužės 1 d. į Sąjungą iš karto priimtos dešimt naujų valstybių narių: Čekijos Respublika, Estija, Kipras, Latvija, Lietuva, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovakija ir Slovėnija. Taigi valstybių narių skaičius padidėjo nuo 15 iki 25.

Koks buvo šio svarbaus įvykio poveikis Sąjungos teisminei institucijai, konkrečiai – jos organizacinei struktūrai ir veiklai, taip pat darbo krūviui?

Organizacinė struktūra ir veikla

- 10 teisėjų buvo paskirta į Teisingumo Teismą, 10 – į Bendrąjį Teismą ([Aktas dėl naujų valstybių narių stojimo į Europos Sąjungą sąlygų](#)).
- 2004 m. Teisingumo Teismo generalinių advokatų skaičius nepasikeitė – jų liko 8. Tik 2013 m. generalinių advokatų skaičius padidėjo iki 11 (pagal Sutartį Teisingumo Teismas gali prašyti Tarybos, kad ši, sprendama vieningai, padidintų generalinių advokatų skaičių, kaip numatyta [prie Lisabonos sutarties pridėtoje Deklaracijoje Nr. 38](#)).
- Siekiant padėti Teisingumo Teismui ir Bendrajam Teismui įveikti dėl plėtros kilusius iššūkius, Nicos sutartyje buvo įtvirtinti tam tikri pakeitimai, kad būtų sėkmingai integruoti nauji teisėjai ir susitvarkyta su papildomu darbo krūviu:
 - generalinių advokatų išvadų nebeprivaloma pateikti kiekvienoje byloje. Taigi, jeigu Teisingumo Teismas mano, kad byloje nekyla naujo teisės klausimo, jis gali, išklausęs generalinį advokatą, nuspręsti nagrinėti bylą be jo išvados,
 - **teisėjų skaičius** susietas su **valstybių narių skaičiumi**. Teisingumo Teisme yra tiek teisėjų, kiek yra valstybių narių. Bendrojo Teismo teisėjų yra *ne mažiau* nei valstybių narių su galimybe padidinti jų skaičių,
 - įsteigta **didžioji kolegija** ir Statute numatyta, kad ją sudaro trylika teisėjų (šiandien – penkiolika). Šiai kolegijai, nagrinėjančiai svarbiausias bylas, pirmininkauja Teisingumo Teismo pirmininkas, joje taip pat posėdžiauja pirmininko pavaduotojas,
 - iš dalies pakeistas **jurisdikcijos paskirstymas Teisingumo Teismui ir Bendrajam Teismui**: Bendrasis Teismas turi jurisdikciją kaip pirmoji instancija nagrinėti visus tiesioginius ieškinius, išskyrus tam tikrus konkrečius ieškinius,
 - Bendrajam Teismui suteikta jurisdikcija nagrinėti **prejudicinius klausimus** konkrečiose Statuto nustatytose srityse. Iki šiol ši jurisdikcija nebuvo įgyvendinta. Vis dėlto 2022 m. lapkričio mėn. Teisingumo Teismas pateikė Europos

Parlamentui ir Tarybai prašymą dėl pagal teisėkūros procedūrą priimamo akto, siekdamas, pirma, kad Bendrajam Teismui būtų perduota Teisingumo Teismo jurisdikcija nagrinėti prašymus priimti prejudicinį sprendimą šešiose konkrečiose srityse (pridėtinės vertės mokestis, akcizai, Muitinės kodeksas, tarifinis prekių klasifikavimas pagal Kombinuotąją nomenklatūrą, kompensavimas ir pagalba keleiviams, taip pat šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema), ir, antra, kad būtų išplėsta išankstinio apeliacinių skundų dėl Bendrojo Teismo sprendimų priėmimo mechanizmo (iš pradžių įsigaliojusio 2019 m. gegužės mėn.) taikymo sritis.

- Kalbant apie personalą, pažymėtina, kad **institucijos darbuotojų skaičius padidėjo** nuo 1 010 (2000 m.) iki 1 140 (2003 m.), paskui pasiekė 1 641 (2004 m.).

Metai	2000	2003	2004	2005	2007	2010	2015	2020	2022	2023
Etatai	1 010	1 140	1 641	1 743	1 882	1 927	1 998	2 073	2 110	2 302

- Padidėjo ir institucijos biudžetas.

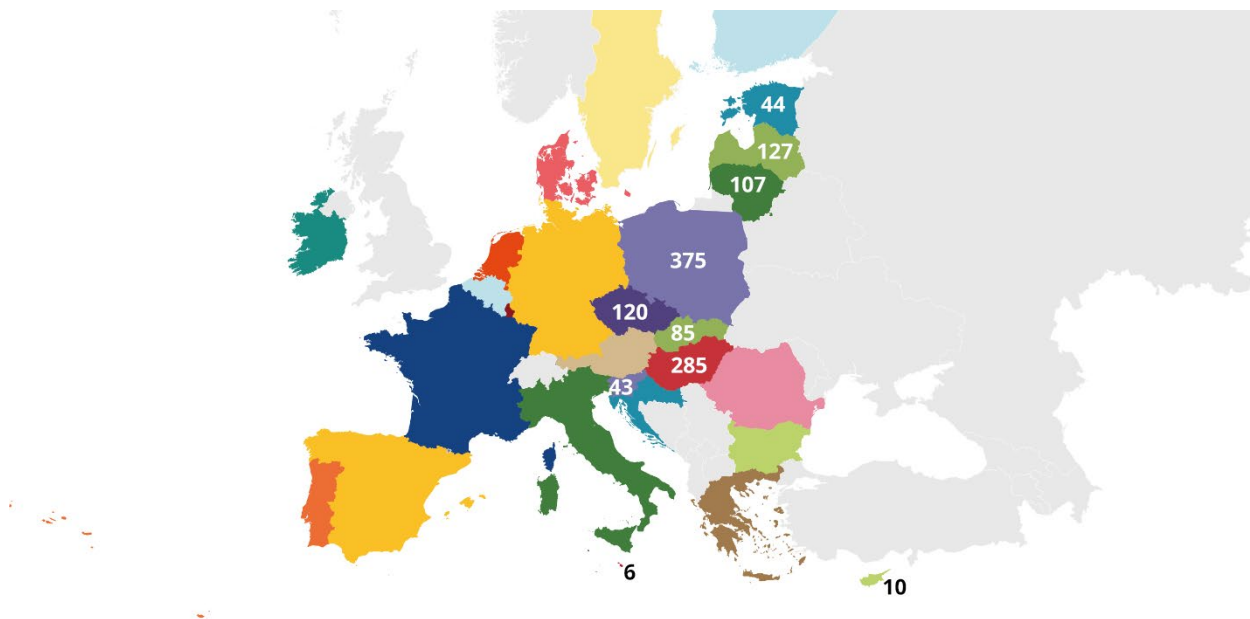
Metai	2000	2003	2004	2005	2007	2010	2015	2020	2022	2023
Biudžetas, mln. EUR	131,3	150,6	235	229	272,2	329,3	357,1	436,6	464,8	486

Istorinė jurisprudencija

Atsižvelgdama į 2004 m. plėtrą institucija visų pirma atrinko 1954–2000 m. priimtus 57 sprendimus; iš pradžių šiuos sprendimus išvertė ir peržiūrėjo nacionaliniai vertimo centrai, o galutines jų versijas parengė Teisingumo Teismo kalbų skyriai (https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_14955/lt/).

Bylos ir darbo krūvis

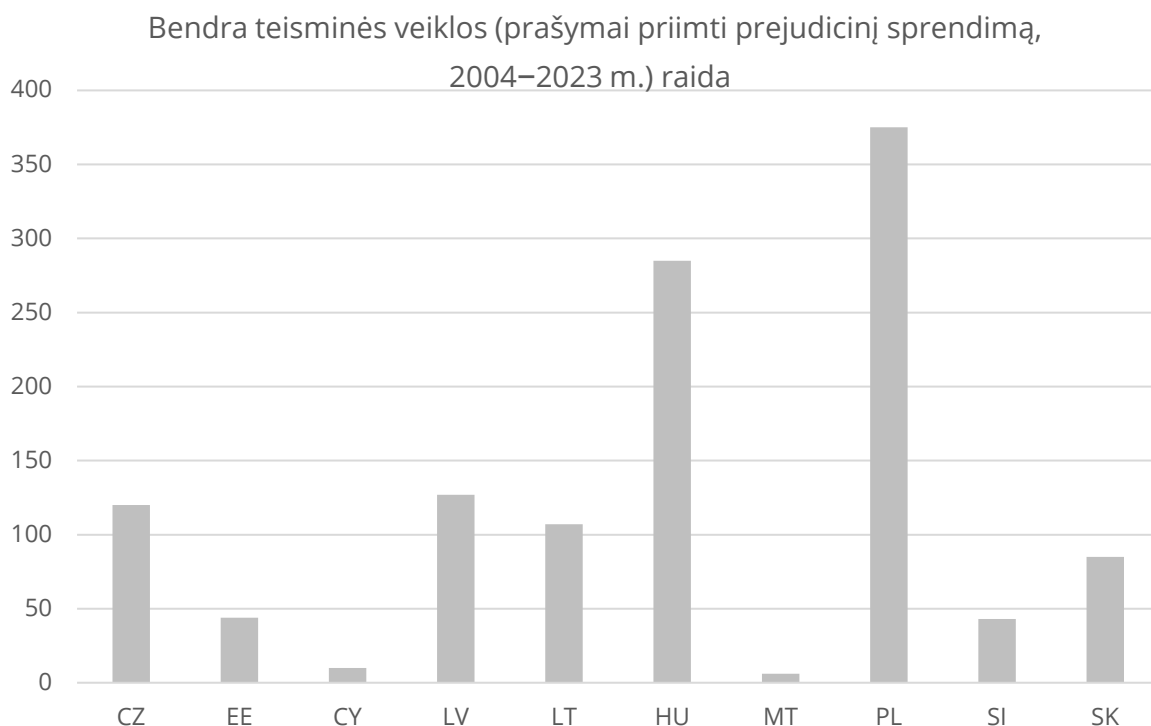
- 2004 m. įstojusios valstybės narės reikšmingai prisidėjo prie Europos Sąjungos teisinės sistemos kūrimo: 2004 m. gegužės 1 d.–2024 m. kovo 31 d. 10 įstojusių valstybių narių teismai iš viso pateikė **1 202** prašymus priimti prejudicinį sprendimą.
- Pirmieji prejudiciniai klausimai buvo pateikti jau 2004 m. (2 bylos iš Vengrijos).
- Pirmaisiais metais prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikta palyginti nedaug (2006 m. jų gauta mažiau nei 10). Vėliau šis skaičius sparčiai didėjo (2008 m. gauta 20 tokių prašymų, 2011 m. – 45, 2014 m. – 65, 2020 m. – 103), kol stabilizavosi iki dabartinio lygio (2023 m. jų gauta 120).

Bendra teisminės veiklos (prašymai priimti prejudicinį sprendimą) raida (2004–2024 m.¹)

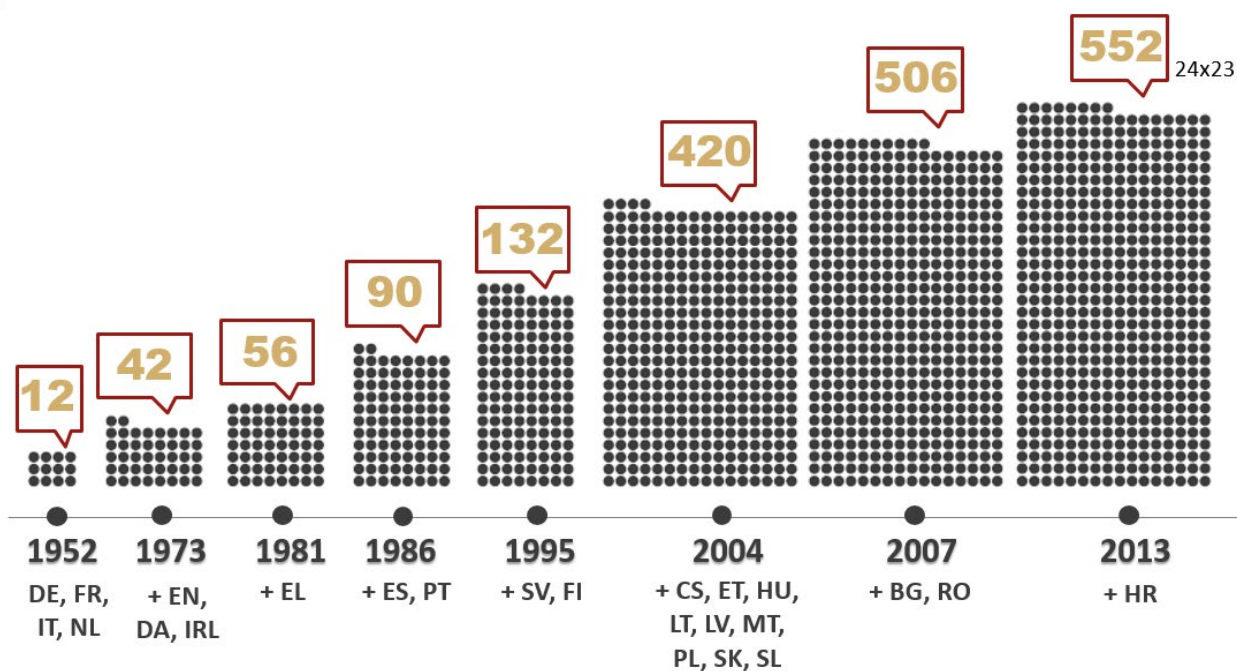
Metai	Čekijos Respublika	Estija	Kipras	Latvija	Lietuva	Vengrija	Malta	Lenkija	Slovėnija	Slovakija
2004	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
2005	1	0	0	0	0	3	0	1	0	0
2006	3	0	0	0	1	4	0	2	0	1
2007	2	2	0	0	1	2	0	7	0	1
2008	1	2	1	3	3	6	0	4	0	0
2009	5	2	1	4	3	10	1	10	2	1
2010	3	0	0	3	2	6	0	8	1	5
2011	5	1	0	10	1	13	0	11	1	3
2012	7	5	0	5	2	18	1	6	0	9
2013	7	3	3	5	10	20	0	11	1	4
2014	6	0	2	7	6	23	0	14	4	3
2015	8	2	0	9	8	14	0	15	5	5
2016	5	1	0	9	8	15	1	19	3	6
2017	4	7	0	5	10	22	0	19	3	6
2018	12	2	1	5	6	29	0	31	2	6
2019	5	3	1	12	7	20	1	39	5	10
2020	9	3	0	17	7	18	0	41	2	6
2021	8	2	0	12	15	17	0	34	7	2
2022	13	4	0	4	6	20	0	39	0	7
2023	12	4	1	15	6	18	2	48	6	8
2024	4	1	0	2	5	5	0	16	1	2
Iš viso	120	44	10	127	107	285	6	375	43	85

¹ 2024 m. kovo 31 d.

- 2004 m. plėtra turėjo reikšmingą įtaką ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo **kalbų vartojimo tvarkai**.
- 1952 m. įsteigus Europos anglų ir plieno bendriją (EAPB) joje buvo 4 oficialiosios kalbos, o dėl vėlesnių plėtros etapų jų skaičius išaugo: 7 oficialiosios kalbos 1974 m., 8 – 1981 m., 10 – 1986 m., 12 – 1995 m. ir **iš viso 21 oficialioji kalba 2004 m.** Dėl dar vėlesnės plėtros oficialiųjų kalbų padaugėjo ir jų šiuo metu yra 24.
- Iškelti bylas ir vesti jas Teisingumo Teisme ir Bendrajame Teisme galima kiekviena iš 24 oficialiųjų kalbų, o abiejų teismų sprendimai prieinami 24 kalbomis, jeigu nenumatyta kitaip. Tai yra visiškos daugiakalbystės principas.
- „Teismas iš tinkamą teisinį išsilavinimą turinčių ekspertų, gerai mokančių kelias oficialiąsias Sąjungos kalbas, suformuoja Vertimo tarnybą.“ (Procedūros reglamento 42 straipsnis).
- Dėl šio oficialiųjų kalbų skaičiaus padidėjimo stipriai išaugo kalbų kombinacijų skaičius: nuo 12 (1952 m.) iki 420 (2004 m.), o šiandien jų yra 552.

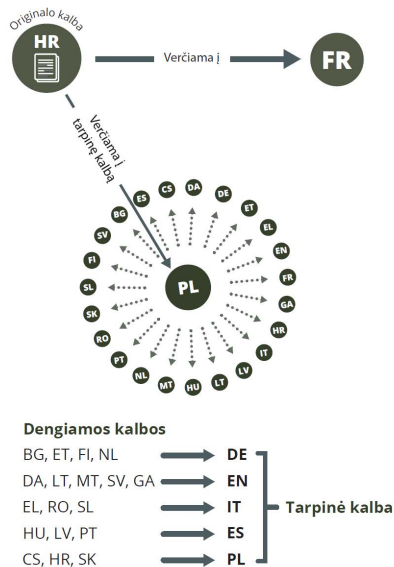
KALBŲ KOMBINACIJOS

- Ypač po 2004 m. plėtros siekdami didesnio veiksmingumo ir mažesnio darbo krūvio vertimo srityje Teisingumo Teismas ir Bendrasis Teismas laipsniškai įgyvendino įvairias priemones. Jie peržiūrėjo savo sprendimų ir nutarčių skelbimo praktiką (atrankusis skelbimas). Sumažinta verstinių dokumentų apimtis, atsisakyta Teisingumo Teismo posėdžių pranešimų. Be to, nuo 2013 m. Bendrasis Teismas gali nuspręsti paskelbti sprendimą *in extenso* tik proceso kalba, o jo ištraukas – kitomis kalbomis, pateikdamas tik tuos sprendimo punktus, kuriuos mano esant tikslinga paskelbti. Dėl to 2014 m. vertimo raštu darbo krūvis sumažėjo 40 %.
- Kita priemonė, priimta ruošiantis 2004 m. plėtrai, – vertimo raštu per vadinamąsias tarpines (prancūzų k. „pivot“) kalbas sistema, veikianti kartu su tiesioginiu vertimu iš originalo kalbos. Reaguojant į tai, kad dėl didesnio oficialiųjų kalbų skaičiaus padaugėjo kalbų kombinacijų, nuspręsta versti per anglų, ispanų, italų, vokiečių ir lenkų (nuo 2019 m.) kalbas, kai tiesioginis vertimas neįmanomas. Šios kalbos vadinamos „tarpinėmis kalbomis“, nes į vieną iš šių penkių kalbų pagal iš anksto nustatytas kombinacijas verčiami tekstai, parengti visomis kitomis kalbomis (vadinamosios dengiamos kalbos), o paskui verčiama į pageidaujamas kalbas, kaip toliau nurodyta infografike. Atsižvelgiant į ypatingą prancūzų kalbos vaidmenį (ji yra teisėjų pasitarimų kalba bylose), vertimas iš prancūzų kalbos į visas kitas kalbas visada yra tiesioginis vertimas. Prancūzų kalbos teisinio vertimo raštu skyrius savo ruožtu padengia visas oficialiąsias Sąjungos kalbas.

[INFOGRAFIKAS „Vertimas raštu per tarpines kalbas“]

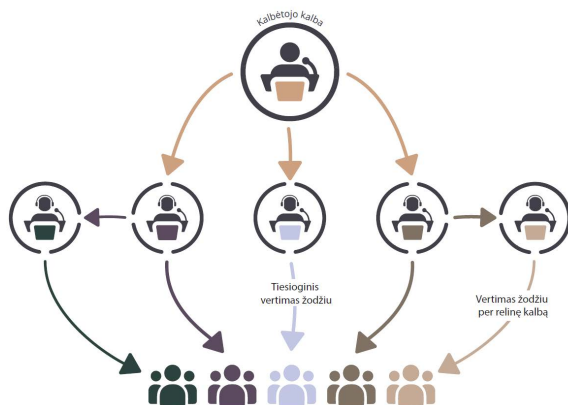
Vertimas per tarpinę kalbą

Siekdami, kad visada būtų užtikrintas vertimas žodžiu, net ir rečiau pasitaikančių kalbų kombinacijų atveju, vertėjai žodžiu vis dažniau taiko vertimo per vadinamąsias relinę (prancūzų k. „relais“) ir „retūro“ (prancūzų k. „retour“) kalbas metodus. Pirmuoju atveju verčiama ne tiesiogiai iš kalbėtojo kalbos, o iš kito vertėjo žodžiu atliekamo vertimo; antruoju atveju vertėjas žodžiu jo gimtąja kalba pasakytą kalbą išverčia į kitą kalbą.

[INFOGRAFIKAS „Vertimas žodžiu, atliekamas tiesiogiai arba per relinę kalbą“]

Tiesioginis vertimas žodžiu arba vertimas žodžiu per relinę kalbą

Pastatai

Po 2004 m. plėtos Kiršbergo plynaukštėje (Liuksemburgas) esantys rūmai, kuriuose Teisingumo Teismas įsikūręs nuo 1972 m., buvo išplėsti ir atnaujinti (jų istoriją žr.

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3943801/lt/).